आधारभुत तथा माध्यामिक शिक्षा ऐन, २०७५

ठूली भेरी नगरपालिका

कर्णाली प्रदेश

प्रस्तावना : यस नगरपालिका र देश विकासको लागि सबै बालबालिका र युवाका लागि उच्च गुणस्तरको जिवन पर्यन्त सिकाइद्वरा यस क्षेत्रमा आवश्यक पर्ने दक्ष, योग्य, सिपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गर्न तथा सर्वसाधारण जनतालाई सुलभ ज्ञान र संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था अनुकुल सर्व साधारण जनताको सदाचार, शिष्टाचार र नैतिकता कायम राख्न यस नगरपालिकामा स्थापना हुने तथा स्थापना भइ संचालन भइरहेका विधालयहरुको सुधार गर्दै गुणस्तरयुक्त विधालय शिक्षाको विकास गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

"नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२१, अनुसुचि ८ को सुचि नं. ८" तथा "स्थानीय तहको सेवा संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आदेश २०७४ को दफा ३, अनुसुचि २ को सूचि नं. (ज), र दफा ४, अनुसुचि ३ को सूची नं. २ (ज)" बमोजिम ठूलीभेरी नगरपालिकाको नगर सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ

(१) यस ऐनको नाम " आधारभुत तथा माध्यामिक शिक्षा ऐन २०७५ " रहेको छ ।

(२) यो ऐन ठूली भेरी नगरपालिका भर लागू हुनेछ ।

(३) यो ऐन तुरुन्त लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय र प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा :–

(क) आधारभुत शिक्षा भन्नाले प्रारम्भिक बाल शिक्षा देखि कक्षा ८ सम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ख) प्राथमिक शिक्षा भन्नाले कक्षा १ देखि कक्षा ५ सम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ग) निम्न माध्यामिक शिक्षा भन्नाले कक्षा ६ देखि कक्षा ८ सम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(घ) माध्यामिक शिक्षा भन्नाले कक्षा ९ देखि कक्षा १२ सम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ङ) पुर्व माध्यामिक शिक्षा कक्षा ९ देखि कक्षा १० सम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(च) उत्तर माध्यामिक शिक्षा भन्नाले कक्षा ११ देखि कक्षा बाह्रसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(छ) नगरपालिका भन्नाले ठूलीभेरी नगरपालिका सम्झनु पर्छ ।

(ज) नगरसभा भन्नाले ठूली भेरी नगरपालिकाको नगरसभालाइ सम्झनु पर्छ ।

(झ)विशेष शिक्षा भन्नाले दृष्टिविहिन, बहिरा, अटिज्म, बोद्धिक अपा•ता, सुस्तश्रवण वा अति अशक्त अपांगता भएका बालबालिकालाई छुट्टै समुहमा राखि दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ञ) विधालय शिक्षा भन्नाले आधारभुत र माध्यामिक दुवै शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ट) प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा भन्नाले प्राविधिक ज्ञान सिप तथा विषयबस्तुको सिकाई गरी प्रविधि र व्यवासायको शिक्षा प्रदान गर्न कक्षा ९ देखि कक्षा १२ सम्म अध्यापन गराइने शिक्षालाई सम्झनु पर्छ ।

(ठ) सामुदायिक विधालय भन्नाले समुदायको पहलमा स्थापना गरिएको नाफा नकमाउने प्रकृतिका नेपाल सरकारबाट नियमित रुपमा अनुदान पाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त विधालय सम्झनु पर्छ ।

(ड) संस्थागत विधालय भन्नाले निजी पहलमा स्थापना गरिएका नेपाल सरकारबाट नियमित रुपमा अनुदान नपाउने गरी अनुमति वा स्वीकृत प्राप्त विधालय सम्झनु पर्छ ।

(ढ) कर्मचारी भन्नाले सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक बाहेकका अन्य कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।

(ण) तोकिएको वा तोकिए बमोजिम भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(त) अनुमति भन्नाले नेपाल सरकार वा नगरपालिकाले स्थायी स्वीकृत प्रदान गरी नसकेको कुनै तोकिएको ठाँउ वा क्षेत्रमा विद्यालय खोल्न वा कक्षा थप गर्न दिएको अस्थायी स्वीकृतीलाई सम्झनु पर्छ ।

(थ) स्वीकृती भन्नाले तोकिएबमोजिमको शर्त पुरा गरेको विद्यालयलाई नेपाल सरकार नगरपालिकाले दिएको स्थायी स्वीकृतिलाई सम्झनु पर्छ ।

(द) आवाशिय विद्यालय भन्नाले नेपाल सरकार वा नगरपालिकाबाट आवाशिय विद्यालयको रुपमा स्वीकृत प्रदान गरिएको विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(ध) शैक्षिक गुठी भन्नाले विद्यालय संचालन गर्नको लागि कुनै व्यक्तिले नाफा नलिने उदेश्यले स्थापना गरेको सार्वजनिक वा निजी गुठी सम्झनु पर्छ ।

(न) स्थायी आवासीय अनुमति भन्नाले विदेशी मुलुकले कुनै शर्त तोकी वा सो मुलुकमा स्थायी रुपमा बसोबास गर्न पाउने गरी नेपाली नागरिकलाई उपलब्ध डाइभरर्सिटी इमिग्रेन्ट भिसा (डि.भि), परमानेन्ट रेजिडेन्ट भिसा, (पि.आर), वा ग्रिन कार्ड सम्झनु पर्छ र सो शब्दले नेपाली नागरिकलाइ बिदेशमा स्थायी रुपमा बसोबास गर्न दिइएको जुनसुकै नामको स्थायी आवासिय

(प) प्रारम्भिक बालशिक्षा भन्नाले चार वर्ष मुनिका बालबालिकालाई दिइने एक वर्षको प्रारम्भिक बाल शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

३. विद्यालय खोल्न अनुमति लिनुपर्ने :

(१) कुनै नेपाली नागरिकहरुको समुदायले सामुदायिक विद्यालय वा नेपाली नागरिकले शैक्षिक गठी अन्तर्गत संस्थागत विद्यालय खोल्न चाहेमा तोकिएको विवरण खुलाई नगरपालिकाको तोकिएको अधिकारी समक्ष अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेमा सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गर्नेछ र जाँचबुझ गर्दा विद्यालय खोल्न अनुमति दिन मनासिब देखिएको शर्त बन्देज पालना गर्ने गरी वडा शिक्षा समितिको सिफारिसमा तोकिएको अधिकारीले अनुमति दिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमति लिइ खोलिएको विद्यालयले तोकिएको शर्त बन्देज पालना गरेको देखिएमा वडा शिक्षा समितिको सिफारिसमा तोकिएको अधिकारीले स्वीकृती प्रदान गर्नेछ ।

(४) यो दफा प्रारम्भ हुँदाका बखत कम्पनीको रुपमा संचालनमा रहेका विद्यालयहरुले चाहेमा कम्पनी खारेज शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय संचालन गर्न तोकिएको अधिकारी समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम निवेदन परेमा तोकिएको अधिकारीले सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गर्नेछ र जाँचबुझ गर्दा निवेदन दिने विद्यालयको माग मनासिब देखिएमा माग बमोजिम विद्यालय संचालन गर्न वडा शिक्षा समितिको सिफारिसमा पुनः अनुमति तथा स्वीकृती दिनेछ ।

(६) (२), (३) वा (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि देहाएको विद्यालयलाई शैक्षिक गुठीको रुपमा संचालन गर्न पाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति दिइने छैन :–

(क) सरकारी वा सार्वजनिक भवनमा संचालन भएका विद्यालय,

(ख) सरकारी वा सार्वजनिक जग्गामा भवन बनाई संचालनमा भएका विद्यालय,

(ग) कुनै व्यक्ति वा संस्थाले विद्यालयको नाममा भवन वा जग्गा दानदातव्य दिएकोमा सो भवनमा वा त्यस्तो जग्गामा भवन बनाइ संचालन भएको विद्यालय ।

(७) यस ऐनमा वा अन्य प्रचलित कानुनमा अन्य जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय संचालन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :–

(क) शैक्षिक गुठी संचालन गर्ने गुठी संचालन (ट्रष्टी) स॰ठित संस्थाको रुपमा हुनुपर्ने ,

(ख) शैक्षिक गुठी संचालन गर्दा ट्रष्टीमा सार्वजनिक गुठी भए कम्तीमा पाँच जना र निजी गुठी भए कम्तीमा तीन जना सदस्य हुनुपर्ने ,

(ग) शैक्षिक गुठीको आय व्ययको लेखा तोकिए बमोजिम खडा गरी मान्यता प्राप्त लेखा परीक्षकबाट लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने ,

(घ) शैक्षिक गुठीको तत्काल कायम रहेको ट्रष्टीले आफ्नो जीवनकालमै वा शेषपछी गुठीयारको रुपमा काम गर्ने आफ्नो उत्तराधिकारी तोक्न सक्नेछ तर सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको हकमा त्यस्तो उत्तराधिकारी तोक्दा नगरपालिकाको स्वीकृति लिनुपर्ने छ ।

(८) सामाजिक, परापकारी वा लोककल्याणकारी संस्थाले मुनाफा नलिने उदेश्य राखी विद्यालय संचालन गर्न चाहेमा तोकिएको अधिकारीबाट स्वीकृति लिई सार्वजनिक शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय संचालन गर्न सक्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम संचालित विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने शर्त तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

(१०) माथिल्लो उपदफाहरुमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै विदेशी शिक्षण संस्थासँग सम्बन्धन गर्ने गरी कसैलाई पनि विद्यालय खोल्न अनुमति वा स्वीकृति दिइने छैन तर नेपाल सरकार सँग सम्झौता भएमा त्यस्ता विद्यालयहरुलाई पनि अनुमति दिन सक्नेछ । यसरी संचालित विद्यालयहरुलाई नेपाल सरकारले जुनसुकै बेला बन्द गर्न सक्नेछ ।

(११) विद्यालय संचालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४ परीक्षाको संचालनः विभिन्न तहको शिक्षा उतिर्ण तथा योग्यता परीक्षाको संचालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५ माध्यामिक शिक्षाको प्रकार : माध्यामिक शिक्षा देहायका प्रकारका हुनेछन् :–

(क) साधारण माध्यामिक शिक्षा

(ख) संस्कृत माध्यामिक शिक्षा

(ग) प्राविधिक तथा व्यवसायिक माध्यामिक शिक्षा

६. विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दुर शिक्षा, तथा खुला शिक्षा संचालन सम्बन्धी व्यवस्था नगरपालिकाको आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था गरी विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दुर शिक्षा सञ्चालनको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

७. शिक्षाको माध्यम :

(१) विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम नेपाली भाषा, अंग्रजी भाषा वा दुवै हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि देहाएको अवस्थामा विद्यालयमा शिक्षाको

(क) प्राथमिक शिक्षा मातृभाषामा दिन सकिनेछ ।

(ख) गैर नेपाली नागरिकले नेपालको विद्यालयमा अध्ययन गर्दा अनिवार्य नेपालीको सट्टा अन्य कुनै भाषाको विषय अध्ययन गर्न सक्नेछ ।

(ग) भाषा विषयमा अध्ययन गराउँदा शिक्षाको माध्यम सोही भाषा हुन सक्नेछ ।

(घ) अनिवार्य अंग्रेजी विषय अध्ययन गराउँदा माध्यम अंग्रेजी भाषामा नै गराउनु पर्नेछ ।

८. विद्यालयको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक : विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको न्युनतम मापदण्ड नघट्ने गरी सिकाई उपलब्धी हाँसील हुने गरी अध्ययन अध्यापन गराउनु पर्नेछ । विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड भित्र रही स्थानीय पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक लागू गर्न सक्नेछ । सो प्रयोजनको लागि नगरपालिकाले स्थानीय पाठ्यक्रम विकास केन्द्र गठन गर्न सक्नेछ ।

९. नगर शिक्षा समिति :

(१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र संचालन हुने विद्यालयको रेखदेख, समन्वय र व्यवस्थापन गर्ने कामको लागि देहाय बमोजिमको नगर शिक्षा समिति रहनेछ :–

(क) नगरपालिकाको प्रमुख –अध्यक्ष

(ख) उपप्रमुख –सदस्य

(ग) नगरकार्यपालिकाले तोकेको शिक्षा हेर्ने विषयगत समितिको संयोजक –सदस्य

(घ) नगरपालिकाले तोकेको नगर सभाका सदस्यहरु मध्यबाट एक जना –सदस्य

(ङ) विद्यालयका विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु मध्यबाट मनोनित

गरेको एकजना –सदस्य

(च) समाजसेवी वा शिक्षा प्रेमीहरु मध्यबाट मनोनित गरेका कम्तीमा एकजना महिला सहित दुई जना –सदस्य

(छ) शिक्षण पेशामा उच्च योगदान पु¥याएका सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु मध्यबाट मनोनित गरेको –सदस्य

(ज) नगर कार्यपालिकाको कार्यकारी अधिकृत –सदस्य

(झ) नगरपालिकाको स्थानीय शिक्षा अधिकारी –सदस्य सचिव

(२) समितिमा पदेन सदस्य बाहेक मनोनित सदस्यको कार्यकाल तीन (३) वर्षको हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) अन्तर्गत मनोनित सदस्यले र अन्य सदस्यले आफ्नो पदीय आचरण पुरा नगरेमा जुनसुकै समयमा पनि हटाउन वा वर्खास्त गर्न सक्नेछ, तर त्यसरी हटाउन वा वर्खास्त गर्नु अघि मनासिव माफीको स्पष्टीकरणको मौकाबाट वञ्चित गरीने छैन ।

(४) शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :–

(क) आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रको शैक्षिक योजना तयार गर्ने ।

(ख) आफ्नो क्षेत्रभित्र संचालनका लागि अनुमति, स्वीकृति, विद्यालय सार्ने, गाभ्ने सम्बन्धी नगरपालिकालाई आवश्यक राय प्रदान गर्ने ।

(ग) विद्यालयहरुलाइ आर्थिक अनुदान सम्बन्धी आवश्यक स्रोतको खोजी गर्ने ।

(घ) आफ्नो क्षेत्रभित्र संचालन हुने परीक्षालाई मर्यादित र भयरहित बनाउन सहयोग गर्ने ।

(ङ) विद्यालयहरुको लेखापरीक्षकको नियुक्ति र पारीश्रमिक तोक्ने ।

(च) नगरपालिका क्षेत्रभित्र स्थापना भएका आफ्नो स्रोतका संचालित सामुदायिक विद्यालयहरुको शिक्षक दरबन्दी, सेवा, सुबिधा र शर्तहरु स्वीकृत गर्ने ।

(छ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाइ आवश्यक निर्देशन दिने, जागरुक र सजग गराउने ।

(ज) विद्यालयको लागि आवश्यक साधनश्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने, गराउने ।

(झ) अविभावक र शिक्षक विच विवाद भएमा त्यसको समाधान गर्ने ।

(ञ) शिक्षाको गुणस्तर कायम राख्ने सुचक विकास गर्ने र प्रगति मुल्याङ्कन गर्ने ।

(ट) शिक्षाको सामाजिक परीक्षण गर्ने ।

(ठ) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने ।

(ड) विद्यालयको सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गराउने ।

(ढ) शैक्षिक गुठी सँग गर्ने सम्झौता शर्तहरु निर्धारण गर्ने ।

(ण) शैक्षिक संस्था र शिक्षा सँग आवद्ध शिक्षक कर्मचारीहरुलाई कामको आधारमा आवश्यक प्रोत्साहन, नैसियत, दण्ड, कारवाही गर्ने गराउने ।

(त) विशेषज्ञहरुको छनौट गरी सुची प्रकाशन गर्ने ।

(थ) अन्य तोकिए बमोजिमका कार्यहरु गर्ने ।

(५) स्थानीय शिक्षा अधिकारी :

(क) नगरपालिकामा कार्यरत स्थानीय शिक्षा अधिकारी नगर शिक्षा समितिको सदस्य सचिवको भुमिकामा रहनेछ ।

(ख) स्थानीय शिक्षा अधिकारीको काम कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१०. शिक्षा अनुगमन समिति :

(१) विद्यालय शिक्षाको समग्र पक्षको अनुगमन गर्न देहाय बमोजिम शिक्षा अनुगमन समिति गठन हुनेछ :

(क) नगरकार्यपालिकाका सदस्यहरु मध्य शिक्षा हेर्ने प्रमुख (संयोजक) –अध्यक्ष

(ख) नगरसभाका सदस्यहरु मध्यबाट नगरकार्यपालिकाले तोकेको एकजना –सदस्य

(ग) नगर शिक्षा समितिले तोकेको पूर्व शिक्षकहरु मध्येबाट एकजना –सदस्य

(घ) नगर शिक्षा समितिले तोकेको लेखापालन सम्बन्धी ज्ञान भएका मध्य एकजना –सदस्य

(ङ) शिक्षक युनियनका नगरपालिकाको प्रमुख –सदस्य

(च) समितिले मनोनयन गरेका एकजना –सदस्य

(छ) विद्यालय निरीक्षक/स्रोत व्यक्ति –सदस्य

(२) शिक्षा अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. घुम्ती विद्यालय संचालन गर्न सक्ने : नगरपालिकाको तर्फबाट वातावरणीय तथा प्राकृतिक प्रकोपका कारणले सृजित समस्याको पहिचान गरी तोकिए बमोजिमको घुम्ती विद्यालयहरु संचालन गर्न सक्नेछ ।

१२. सामुदायिक सिकाई केन्द्र संचालन गर्न सक्ने : नगरपालिकाले समुदायमा साक्षरता, सीप विकास र निरन्तर सिकाई समेतको काम गर्न तोकिए बमोजिम सामुदायिक सिकाई केन्द्र संचालन गर्न सक्नेछ ।

१३. स्थानीय अध्यापन अनुमति पत्र लिनुपर्ने : विद्यालयले सामुदायिक स्रोतबाट करारमा नियुक्ति हुन तोकिय बमोजिमको स्थानीय अध्यापन अनुमति पत्र लिएर मात्र उमेद्‌वार हुन योग्य हुनेछन् । नेपाल सरकारबाट अध्यापन अनुमति प्राप्त उमेद्‌वारलाई यो दफा लागू हुने छैन ।

१४. अनुदानको व्यवस्था :

(१) यो ऐनको प्रारम्भ हुँदाका बखत दिदै आएको अनुदान रकममा कटौती नहुने गरी तोकिएको सुत्रको आधारमा नगरपालिकाले सामुदायिक विद्यालयलाई अनुदान दिनेछ तर कुनै विद्यालयले तोकिएको शैक्षिकस्तर कायम गर्न नसकेमा त्यस्ता विद्यालयलाइ दिदै आएको अनुदान रकममा तोकिए बमोजिम कटौति गर्न सकिनेछ ।

(२) सामुदायिक विद्यालयहरुलाइ तोकिएबमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

१५. छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्न सक्ने : नगरपालिकाले विद्यालयमा भर्ना हुने विद्यार्थीलाई तोकिए बमोजिमको छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

१६. प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रलाई अनुदान दिन सक्ने : नगरपालिकाले प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रलाई तोकिए बमोजिम अनुदान रकम दिन सक्नेछ ।

१७. प्रारम्भिक बाल विकास सम्बन्धी व्यवस्था : प्रारम्भिक बाल शिक्षाको संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१८. विद्यालय व्यवस्थापन समिति :

(१) सामुदायिक विद्यालयको संचालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्नको लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहायका सदस्यहरु रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ :–

(क) सदस्यहरुले यसै दफाको उपदफा (१) को (ख) र (घ) मध्यबाट छानेको व्यक्ति –अध्यक्ष

(ख) अभिभावकहरुले आफुहरु मध्यबाट छानी पठाएको कम्तीमा दुइजनामहिला सहित

चारजना –सदस्य

(ग) विद्यालय रहेको सम्बन्धित वडाका जनप्रतिनिधीहरु मध्यबाट नगर शिक्षा समितिले मनोनयन गरेको एकजना –सदस्य

(घ) विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजिवी, शिक्षाप्रेमी, विद्यालयलाई निरन्तर उल्लेख्य सहयोग गरेका व्यक्तिहरु मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको एकजना महिला सहित दुईजना

–सदस्य

(ङ) विद्यालय शिक्षकहरुले आफुहरु मध्येबाट छानी पठाएको एकजना –सदस्य

(च) विद्यालयको प्रधानाध्यापक –सदस्य सचिव

(२) प्राविधिक र व्यवसायिक विषयमा अध्ययन वा तालिम गराइने माध्यामिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा नगरपालिका क्षेत्रभित्रका सम्बन्धित विषय वा व्यवसायसँग आवद्धहरु मध्य शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एकजना सदस्य रहनेछ ।

(३) विशेष शिक्षा संचालन गर्ने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा पचास प्रतिशत सदस्यहरु अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अभिभावकहरु सदस्य रहनेछन् ।

(४) व्यवस्थापन समितिको म्याद सकिनु भन्दा कम्तीमा एक महिना अगावै नयाँ व्यवस्थापन समितिको गठन बहालवाला व्यवस्थापन समितिले गरी पदभार हस्तान्त्रण गर्नुपर्नेछ । यसो हुन नसकेमा वा व्यवस्गापन समिति गठन विवादित भएमा तोकिएबमोजिम व्यवस्थापन समितिको गठन नगर शिक्षा समिति स्वयँले गर्नेछ ।

(५) व्यवस्थापन समिति गठन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) संस्थागत विद्यालयको संचालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहायको सदस्यहरु रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ :–

(क) विद्यालयको संस्थापक वा लगानीकर्ताहरु मध्येबाट सम्बन्धित विद्यालयको सिफारिसमा नगर शिक्षा समितिबाट मनोनित भएका व्यक्ति –अध्यक्ष

(ख) अभिभावकहरु मध्यबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको एकजना –सदस्य

(ग) स्थानीय शिक्षा प्रेमी वा समाजसेवीहरु मध्येबाट नगर शिक्षा समितिले मनोनित गरेको

एकजना –सदस्य

(घ) सम्बन्धित क्षेत्रको विद्यालय निरीक्षक –सदस्य

(ङ) सम्बन्धित विद्यालयको शिक्षकहरुले आफुहरु मध्येबाट छानी पठाएको एकजना –सदस्य

(च) विद्यालय रहेको सम्बन्धित वडाका जनप्रतिनिधीहरु मध्येबाट वडा समितिको सिफारिसमा नगर शिक्षा समितिले मनोनयन गरेका –सदस्य

(छ) विद्यालयको प्रधानाध्यापक –सदस्य सचिव

(७) उपदफा (१), (२) र (३) बमोजम छानिएका वा मनोनित अध्यक्ष वा सदस्यको पदावधि तीन (३) वर्षको हुनेछ । त्यस्ता अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण नगरेको देखिएमा नगर शिक्षा समितिले निजलाई जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्नेछ तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अघ वा समिति विघटन गर्नु अधि आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौकाबाट वञ्चित गरिनेछैन ।

(८) सामुदायिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :–

(क) विद्यालय सञ्चालनको लागि प्राप्त साधन र स्रोतका परिचालन गर्ने ।

(ख) विद्यालयको चल, अचल, सम्पतिको लागत राख्ने, राख्न लगाउने र सुरक्षा गर्ने ।

(ग) विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अध्यावधिक गराई राख्ने ।

(घ) विद्यालयको वार्षिक बजेट स्वीकृत गर्ने र त्यसको जानकारी नगरपालिकालाई दिने ।

(ङ) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्न राजनैतिक, धार्मिक वा साम्प्रादायिक भावनाको आधारमा विद्यालयको वातावरण धमिल्याउन नदिने ।

(च) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सचिवालय व्यवस्थित गर्ने, गराउने ।

(छ) विद्यालयमा आवश्यक पर्ने अध्यापन अनुमति पत्र लिई प्रचलित कानून बमोजिम शिक्षक सेवा आयोगबाट सिफारिस भएका शिक्षक पदको लागि योग्य उमेद्वारलाई अध्यापक तथा नगरपालिकाबाट स्वीकृत दरबन्दीका कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्ने ।

(ज) नगरपालिकाबट खटिएका शिक्षक तथा कर्मचारीलाई हाँजीर गराई काममा लगाउने ।

(झ) रजिष्टयर्ड लेखापरीक्षकबाट विद्यालयको लेखापरीक्षण गराउने ।

(ञ) लेखापरीक्षकको प्रतिवदेन अनुसार तत्काल आवश्यक कारवाही गर्ने र त्यसको प्रतिवेदन नगर शिक्षा समितिमा पेश गर्ने

(ट) तोकिए बमोजमका क्षेत्रसँग सम्बन्धित नगरपालिका र नगर शिक्षा समितिले दिएको निर्देशनहरुको पालना गर्ने ।

(ठ) तोकिए बमोजिम दरवन्दीका शिक्षकलाई विभागीय कारवाही गर्ने ।

(ड) विद्यालयको आन्तरिक श्रोतबाट खर्च व्यवहोर्ने गरी नियुक्ति वा बढुवा गरेका शिक्षकको लागि सेवा शर्त र सुविधा तोक्ने र तोकिए बमोजिमको पारिश्रमिक तथा सुविधाको व्यवस्था गर्ने ।

(९) संस्थागत विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :–

(क) विद्यालय संचालनको लागि प्राप्त साधन र स्रोतको परीचालन गर्ने ।

(ख) विद्यालयको लागि आवश्यक भौतिक साधनको व्यवस्था गर्ने ।

(ग) विद्यालयको चल अचल सम्पतिको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने ।

(घ) विद्यालय स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्ने ।

(ङ)विद्यालयले नगरपालिकाले तोके बमोजिमको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक अनिवार्य रुपमा लागू गर्ने।

(च) अध्यापन अनुमति पत्र लिई प्रचलित कानून बमोजिम शिक्षक पदको लागि उमेद्वार हुन योग्यता पुरा गरेका व्यक्तिलाई शिक्षक पदमा नियुक्ति गर्ने ।

(छ) नेपाल सरकारले तोकेको न्युनतम तलव स्केलमा नघटाई शिक्षकलाई तलव दिने ।

(ज) अनुशासनहीन शिक्षक उपर कारवाही गर्ने ।

(झ) शिक्षा ऐन तथा नियमावली तथा अन्य कानूनमा उल्लेखित व्यवस्थाका अतिरिक्त नगरपालिकाबाट जारी शिक्षा क्षेत्रसँग सम्वन्धित सबै नियम, नीति तथा निर्देशनहरुको पालना गर्ने ।

(ञ) शैक्षिक गुठी अन्तर्गत सञ्चालन भएका विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुने

(१०) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अन्य काम, कर्तव्य, अधिकार र बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१९. विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन गर्न सकिने :

(१) कुनै विद्यालयको व्यवस्थापन समितिले तोकिएको जिम्मेवारी पुरा गर्न नसकेको निष्कर्ष नगर शिक्षा समिति वा शिक्षा अनुगमन समिति वा नगर शिक्षा समितिले निकाली सिफारिस गरेमा सोको कारण खुलाई नगरपालिकाले त्यस्तो विद्यालय व्यवस्थापन समिति तोकिएको प्रक्रिया पुऱ्याई विघटन गर्न सक्नेछ तर त्यसरी विघटन गर्नु अघि विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मनासिव मौका दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजम विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन भएपछी अर्को विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम गर्न नगरपालिकाले एक अस्थायी विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(३) यो ऐन तथा ऐन बमोजिम नियमावली जारी भएपछी सबै विद्यालयहरुले बढिमा एक महिनाभित्र यस ऐन बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गरी सक्नु पर्नेछ । विशेष परिस्थितिमा विद्यालयको अनुरोधमा तोकिएको अधिकारीले एक महिनासम्मको समयावधि थप गर्न सक्नेछ ।

२०. विद्यालयको विद्यान :

(१) यो ऐन र प्रचलित कानुनको अधिनमा रही प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयले विद्यालयको लक्ष्य, मुल्य मान्यता, संचालन प्रकृया लगायतका अन्य सान्दर्भिक विषयवस्तु समावेश गरिएको विधान अभिभावक सभाबाट पारित गराई लागू गर्नुपर्नेछ ।

(२) अभिभावक सभाले आवश्यक्ता अनुशार विधान संसोधन गर्न सक्नेछ ।

(३) विधान अनुशार विद्यालय संचालन गर्नु व्यवस्थापन समिति, प्रधानाध्यापक लगायत अन्य सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) अध्यावधिक विधानको प्रतिलिपी पारीत भएको मिति बाट ७ दिन भित्र व्यवस्थापन समितिले नगरपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(५) विद्यालयको विधान सार्वजनिक दस्तावेज हुनेछ र सो जो कोही ले पनि हेर्न पाउन पर्नेछ ।

२१ वडा शिक्षा समिति :

(१) वडा स्तरमा देहायबमोजिमको वडा शिक्षा समिति गठन हुनेछ :–

(क) वडा समितिको अध्यक्ष	–अध्यक्ष
(ख) वडा सदस्यहरु मध्ये वडा समितिको बैठकले तोकेको एकजना	–सदस्य
(ग) वडाभित्रको अगुवा विद्यालयको प्रधानाध्यापक	–सदस्य
(घ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु मध्ये वडा समितिको बैठकले तोकेको एकजना	–सदस्य
(ङ) वडा भित्र शिक्षा प्रेमीहरु मध्यबाट वडा समितिले तोकेको एक जना	–सदस्य
(च) समितिको बैठकले चयन गरेको सदस्यहरु मध्ये एकजना	–सदस्य सचिव

(२) वडा शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

२२. नगरपालिका शिक्षा विकास कोष :

(१) सामुदायिक विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकासमा सहयोग पुऱ्याउन तथा त्यस्तै विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्नको लागि नगरपालिकास्तरमा एक नगर शिक्षा विकास कोष रहनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषम देहाएका रकमहरु रहनेछन् :

(क) नेपाल सरकार बाट प्राप्त अनुदान रकम

(ख) प्रदेश सरकार बाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ग) नगरपालिकाबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(घ) संस्थागत विद्यालय बाट प्राप्त विद्यालयको वार्षिक कुल आम्दानी मध्य तोकिएबमोजिमको रकम,

(ङ) चन्दा बाट प्राप्त रकम,

(च) अन्य स्रोत बाट प्राप्त रकम,

२३. कोष सञ्चालक समिति :

(१) कोष सञ्चालक समिति तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(२) उपदफा १ बमोजिमको कोष संचालक समितिको काम कर्तव्य र अधिकार तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२४. विद्यालय कोष :

(१) प्रत्येक विद्यालयमा एउटा विद्यालय कोष हुनेछ , जसमा देहायबमोजिमको स्रोतबाट प्राप्त रकम सो कोषमा दाखिला हुनेछ।

(क) नेपाल सरकार, प्रादेशिक सरकार र नगरपालिका बाट प्राप्त रकम,

(ख) नगरपालिका शिक्षा कोष बाट प्राप्त रकमा,

(ग) शुल्क तथा सहयोग बाट प्राप्त रकम,

(घ) चन्दा वा दान दातव्य बाट प्राप्त रकम,

(ङ) अन्य स्रोत बाट प्राप्त रकम।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको संचालन र लेखापरीक्षण तथा सामाजिक लेखापरीक्षण तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

२५. नगरपालिकाले निर्देशन दिन सक्ने :

(१) नगरपालिकाले तोकिएको क्षेत्र सँग सम्बन्धित आवश्यक निर्देशनहरु विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइएको निर्देशनको पालना गर्नु विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

२६. नगरपालिकाले विद्यालय सार्न, गाभ्न, नाम परीवर्तन गर्न वा बन्द गर्न सक्ने : नगरपालिकाले हाल संचालन भइरहेका ३० मिनेटको हिँडाइको दुरी नजिकमा रहेका कुनै विद्यालयलाई एक स्थानबाट अर्को स्थानमा सार्न वा दुई वा दुई भन्दा बढी विद्यालयलाई गाभी एउटा विद्यालय कायम गर्न वा विद्यालयको नाम परिवर्तन गर्न वा विद्यालय बन्द गर्न वा तोकिएको ठाँउ वा क्षेत्रमा विद्यालय खोल्न वा विद्यालयमा कक्षा थप गरी संचालन गर्न अनुमति वा स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

२७. विद्यालयको सम्पति :

(१) सामुदायिक विद्यालयको हक भोगमा रहेको सम्पति सार्वजनिक सम्पति मानिनेछ । यस ऐन बमोजिम अनुमति वा स्वीकृति रद्द गरिएको वा कुनै विद्यालयमा गाभिएको सामुदायिक विद्यालयको सम्पति नगरपालिकाले अन्य विद्यालयको काममा प्रयोगमा नआउने भएमा प्रचलित कानुन बमोजिम बेचबिखन गरी प्राप्त भएको रकम सम्बन्धी नगरपालिका शिक्षा कोषमा जम्मा गर्नेछ ।

(२) शैक्षिक गुठी अन्तर्गत संचालित संस्थागत विद्यालयको सम्पति सोही विद्यालयको नाममा रहनेछ । कुनै विद्यालय सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको रुपमा संचालन गरिएकोमा त्यस्तो विद्यालयको सम्पति सार्वजनिक सम्पति मानिनेछ र त्यस्तो सम्पतिको स्वरुप परिवर्तन गर्न पाइने छैन ।

(३) कम्पनी अन्तर्गत संचालित संस्थागत विद्यालयको सम्पति सोही कम्पनिको नाममा रहनेछ ।

(४) संस्थागत विद्यालयले कुनै व्यक्ति वा संघ सस्थासंग दान दातव्यको रुपमा कुनै किसिमको चल, अचल सम्पति प्राप्त गर्नु अघि नेपाल सरकारको पुर्व स्वीकृति लिनुपर्ने छ ।

(५) नेपाल सरकारको स्वीकृतमा प्राप्त गरेको सम्पति नेपाल सरकारको स्वीकृत वेगर बेच बिखन गर्न पाईने छैन ।

२८. विद्यालयलाई छुट र सुविधा :

(१) प्रचलित कानुनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रुपमा संचालित संस्थागत विद्यालयको नाममा जुनसुकै लिखित पारीत गर्दा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्ने छैन।

(२) उपदफा (१) मा लेखिदेखि बाहेक अन्य विद्यालयको नाममा कुनै लिखित पारित गर्दा नेपाल सरकारले तोकिएको आधारमा रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट दिन सक्नेछ ।

(३) सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रुपमा संचालित संस्थागत विद्यालयलाई दिइने अन्य छुट र सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२९. अनुमति वा स्वीकति रद्द गर्ने : कुनै संस्थागत विद्यालयले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरित अन्य कुनै काम गरेमा तोकिएको अधिकारीले त्यस्तो विद्यालयलाई प्रदान गरिएको अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्नेछ । तर त्यसरी अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्नु अघि सम्बन्धित विद्यालयलाइ आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौका बाट वञ्चित गरिने छैन ।

३०. विद्यालयको वर्गिकरण : विद्यालयलाई तोकिएको आधारमा वर्गिकरण गरिनेछ ।

३१. विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्रको रुपमा कायम गर्नुपर्ने :

(१) विद्यालयमा स्वतन्त्र र भयरहित रुपमा अध्ययन अध्यापन गर्ने वातावरण सृजना गर्न तथा विद्यालयभित्र कुनै पनि किसिमको अवाञ्छित क्रृयाकलाप हुन नदिने गरी विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्नुपर्ने छ ।

(२) उपदफा १ बमोजिम सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्दा विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने शर्त तथा मापदण्ड तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

३२. शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था :

(१) नेपाल सरकारले निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेका विद्यालय शिक्षाका लागि सामुदायिक विद्यालयले विद्यार्थीको नाममा कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै अभिभावकले आफ्नो इच्छाले दिएको दान, उपहार, चन्दा वा सहयोग सामुदायिक विद्यालयले लिन सक्नेछ ।

(३) सबै बालबालिकालाई आधारभुत तह सम्मको शिक्षा अनिवार्य र निशुल्क तथा माध्यामिक तह सम्म निशुल्क शिक्षा प्रदान गर्नको लागि नगरपालिकाले आवश्यक स्रोतको व्यवास्था गर्नेछ ।

(४) उपदफा १ बमोजिम निशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षा बाहेकको अन्य विद्यालय शिक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थी सँग लिइने शुल्क तोकिएको आधारमा निर्धारण गरिनेछ ।

(५) विद्यालयले विद्यार्थीलाइ कुनै कक्षामा भर्ना गर्दा एक पटक भर्ना शुल्क लिई सकेपछी पुनः सोही विद्यालयको अर्को कक्षामा भर्ना गर्नको लागि कुनै किसिमको लिन पाउने छैन ।

(६) विद्यालयले विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण गर्नको लागि विद्यार्थी सँग कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(७) संस्थागत विद्यालयले विद्यर्थी सँग लिन पाउने शुल्क तोकिएको अधिकारी बाट स्वीकृत गराई निर्धारण गर्नुपर्ने छ । त्यसरी शुल्क निर्धारण सम्बन्धमा स्वीकृती दिदाँ तोकिएको अधिकारीले विद्यालयले उपलब्ध गराएको सुविधाको आधारमा दिइने छ ।

(८) कुनै विद्यालयले यस ऐन विपरित विद्यार्थी सँग कुनै शुल्क लियमा तोकिएको अधिकारीले त्यस्तो शुल्क सम्बन्धित विधार्थीलाइ फिर्ता गर्न लगाउनु पर्नेछ ।

(९) यस ऐन विपरित शुल्क लिने विद्यालयलाई तोकिएको अधिकारीले एक लाख रुपैयाँ सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

३३. शिक्षक युनियन, शिक्षक तथा कर्मचारीको पदीय आचरण तथा अन्य व्यवस्था :

(१) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकहरुको पेशागत हक हितको सम्बन्धमा कार्य गर्न तोकिए बमोजिम एक शिक्षक युनियन रहनेछ ।

(२) दहाएको अवस्थामा शिक्षक वा कर्मचारीलाई विद्यालयको व्यवस्थापन समितिले पदबाट हटाउन नगरपालिकामा सिफारिस गर्नेछ ।

(क) तोकिए बमोजिममा पदीय दायित्व पुरा नगरेमा,

(ख) बिना सुचना लगातार पन्ध्र दिन भन्दा बढी समय विद्यालयमा अनुपस्थित रहेमा,

(ग) विद्यालयमा माधक पदार्थ सेवन गरी आएको कुरा प्रमाणित भएमा,

(घ) नैतिक पतन देखिने कुनै फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय पाएमा,

(ङ) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक वा कर्मचारीले कार्यालय समयमा अन्यत्र अध्यापन वा काम गरेमा वा अन्य कुनै व्यवसायिक कृयाकलाप गरेमा,

(च) शिक्षक वा कर्मचारी राजनीतिक दलको कार्यकारीणी सदस्य रहेको पाइएमा वा खुलेआम कुनै राजनीतिक दलको पक्षमा वा विपक्षमा बहस विमर्श वा वकालत गरेको प्रमाणित भएमा,

(छ) शिक्षक वा कर्मचारीले व्यवसायिक हकहितका नाममा अमूक राजनीतिक दलको मात्र हित वा विरोधमा कार्य गर्ने संगठनका गविविधिमा कार्यालयको समयमा संलग्न भएमा,

(३) उपदफा (२) बमोजिम वा अन्य माध्यमले कुनै शिक्षक वा कर्मचारीलाई पदबाट हटाउनु पर्ने यथेष्ट प्रमाण प्राप्त भएमा नगरपालिकाले निजलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ तर कार्यरत शिक्षकलाई हटाउनु अघि मनासिब माफीको स्पष्टीकरणको मौका भने प्रदान गरिनेछ ।

स्पष्टिकरण : यस खण्डको प्रयोजनको लागि "कार्यकारिणी समिति" भन्नाले राजनैतिक दलको विधान बमोजिम गठित केन्द्रिय स्तर, प्रदेश स्तर, जिल्ला स्तर वा स्थानीय स्तरका कार्यकारिणी समिति सम्झनु पर्छ ।

३४. स्थायी आवासीय अनुमति लिन नहुने :सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक वा कर्मचारीहरुले कुनै पनि देशको स्थायी आवासीय अनुमति लिन वा त्यस्तो अनुमति प्राप्त गर्नको लागि आवेदन दिन हुँदैन, स्थायी आवासीय अनुमति लिएका तथा लिन आवेदन दिने शिक्षक वा कर्मचारीहरुलाई दण्ड वा सजाय तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३५. शैक्षिक योग्यता : विद्यालयको शिक्षकको लागि चाहिने शैक्षिक योग्यता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३६. शिक्षक विद्यार्थीको अनुपात मिलाउनु पर्ने : नगरपालिकाले प्रत्येक विद्यालयमा नियमित अध्ययन गर्ने विद्यार्थी संख्या र विषयका आधारमा तोकिए बमोजिम विद्यार्थी तथा शिक्षकको अनुपात कायम गर्नुपर्ने छ ।

३७. शिक्षक लाई अन्य काममा लगाउन नहुने :

(१) सामुदायिक विद्यालयको शिक्षकलाई शिक्षा प्रदान गर्ने वा विद्यालय प्रशासन सम्बन्धी काममा बाहेक अन्य काममा लगाउन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि विद्यालयको पठनपाठनमा बाधा नपर्ने गरी राष्ट्रिय जनजागरण, निर्वाचन सम्बन्धित काम, दैवी प्रकोप उद्दार वा नेपाल सरकार र नगरपालिकाले तोकेको अन्य कुनै काममा खटाउन सकिनेछ ।

३८. अदालत आदेशबाट पुर्नःबहाली हुन सक्ने :

(१) दफा (३३) मा उल्लेखित भएका कुनै वा केही आरोपमा सजाय भई नोकरी बाट हटाइएको वा बर्खास्त भएका शिक्षक कर्मचारी अदालतको आदेश वा फैसला बमोजिम मात्र नोकरीमा पुर्नःबहाली हुन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनःबहाली भएको शिक्षकले नोकरी बाट हटे देखि पुनःबहाली भएको मिति सम्मको पुरा तलब, भत्ता र तलब वृद्धि पाउने भए सो समेत पाउनेछ ।

३९. शिक्षकको नियुक्ति र सरुवा :

(१) विद्यालयमा रिक्त राहत शिक्षक दरबन्दीमा, अस्थायी तथा करार नियुक्तिको व्यवस्था तथा परीक्षा नगरपालिकामा नै हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनाको लागि देहाएका सदस्यहरु रहेको एक शिक्षक छनौट समितिको गठन गरिनेछ ।

(क) नगरपालिकाको शिक्षा क्षेत्र हेर्ने विषयगत समितिको संयोजक –अध्यक्ष

(ख) सम्बन्धित विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष –सदस्य

(ग) नगरपालिका हेर्न तोकिएको विद्यालय निरीक्षक –सदस्य

(घ) नगरपालिकाले तोकिएको सम्बन्धित विषय र तहको विषय विशेषज्ञ दुइ जना –सदस्य

(ङ) सम्बन्धित विद्यालयको प्रधानाध्यापक –सदस्य सचिव

(३) तर उपदफा २ को (घ) को सन्दर्भमा यसतो बिषय विशेषज्ञ नगरपालिकाकाले नतोके सम्म जिल्ला शिक्षा कार्यलयले तोकेको व्यक्तिलाई नियुक्त गर्न वा जीम्मेवारी दिन बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(४) सरुवा हुन आवेदन दिने दरवन्दीमा कार्यरत शिक्षकलाई नगरपालिकाभित्रका कार्यरत विद्यालयको व्यवस्थापन समिति र सरुवा हुने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको सहमतिमा कक्षा सञ्चालनमा वाधा नपर्ने गरी नगर शिक्षा समितिले तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई रिक्त दरवन्दीमा सरुवा गर्न सक्नेछ ।

(५) सरुवा हुन आवेदन दिने दरवन्दीमा कार्यरत शिक्षकलाई नगरपालिकाभित्रका कार्यरत विद्यालयको विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको सहमतिमा कक्षा सञ्चालनमा बाधा नपर्ने गरी नगरपालिकाले अर्को नगरपालिकामा सरुवाको लागी सहमति दिन सक्नेछ ।

(४०) दरवन्दी मिलान : (१) तोकिएको मापदण्डको आधारमा बढी दरवन्दी भएको विद्यालयबाट कम दरवन्दी भएको विद्यालयमा तोकिएको अधिकारीले प्रक्रिया पूरा गरी सार्न सक्नेछ ।

(४१) संस्थागत विद्यालयले छात्रवृत्ति गराउनु पर्ने :

१) संस्थागत विद्यालयले विद्यालयमा भर्ना भएका कुल विद्यार्थी संख्याको कम्तीमा दश प्रतिशतमा नघट्ने गरी तोकिएबमोजिम आर्थीक रुपमा विपन्न, अपाङ्गता भएकाहरु, महिला, दलित वा जनजाति विद्यार्थीलाई छात्रवृति उपलव्ध गराउनु पर्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम छात्रवृतिको लागि विद्यार्थी छनौट गर्न प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालयको प्रधानाध्यापक, नगरपालिकाको प्रतिनिधि र विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा रहेका अभिभावकको प्रतिनिधि रहेको एक छात्रवृति समिति रहनेछ ।

(३) समितिले छनौटको लागि आधार, शर्त र प्रक्रिया तयार गरी सो विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट स्विकृत गराई सार्वजनिक समेत गर्नु पर्नेछ ।

४) समितिले छात्रवृतिको लागि छनौटको नतिजा आधार सहित सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

४२. तलव भत्ता नपाउने र सेवा अवधि गणना नहुने : दफा ३८ मा उल्लेखित अवस्थामा वा नियमानुसार विदा स्वीकृत गराई वसेको अवस्थामा बाहेक विद्यालयमा अनुपस्थित रहेका शिक्षकले अनुपस्थित अवधिको तलव, भत्ता पाउने छैनन् र त्यस्तो अवधि निजको सेवामा समेत गणना हुने छैन ।

४३) प्रधानाध्यापक तथा कर्मचारी सम्वन्धि व्यवस्था :

(१) सामुदायिक विद्यालमा एक प्रधानाध्यापक र नगरपालिकाले स्वकृत गरे बमोनिमको संख्यामा कर्मचारीको दरवन्दी रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका प्रधानाध्यापक तथा कर्मचारी नियुक्ति, सेवाको शर्त र सुविधा सम्वन्धि व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४४. विद्यार्थीलाई निष्काशन गर्न, शारीरिक वा मानसिक दुर्व्यवहार गर्न नहुने :

(१) कुनै पनि विद्यार्थीलाई विद्यालयबाट निष्काशन गर्न पाईने छैन ।

(२) विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीलाई शारीरिक वा मानसिक यातना दिन वा दुर्व्यवहार गर्न पाईने छैन ।

४५. शैक्षिक परामर्श सेवा, विदेशी शैक्षिक कार्यक्रम वा शिक्षण कार्स संचालन :

१) कसैले पनि यस ऐन बमोजिम अनुमति नलिई शैक्षिक परामर्श सेवा व्रिज कासै भाषा शिक्षण कक्षा वा पुर्व तयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा संचालित कुनै शैक्षिक कायैक्रम संचालन गनै पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्श सेवा, व्रिज कोर्स, भाषा शिक्षण कक्षा वा पूर्व तयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा संचालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गर्न अनुमति लिने सम्वन्धित व्यवस्था तोकिए हुनेछ ।

४६. प्रगती विवरण बुझाउनु पर्ने : संस्थागत विद्यालयले प्रत्येक वर्ष तोकिएबमोजिमका विवरण सहित प्रगती विवरण नग।पालिका कार्यलयमा वुझाउनु पर्नेछ ।

४७. दण्ड सजाय :

(१) कसैले विद्यालयको सम्पति हिनामिना वा नोक्सान गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई मुद्दा हेर्ने अधिकारीले विगो असुल गरी विगो वमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

२) कसैले देहायका कार्य गरेमा, गर्न लगाएमा वा सो कार्य गर्न सहयोग पुऱ्याएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कसुरको मात्रा हेरी कानूनले तोके बमोजिम सजाय हुनेछ :-

(क) प्रश्न पत्रको गोपनीयता भंग गरेमा,

(ख) उत्तर पुस्तिका परीक्षण गर्दा लापारवाही वा गैर जिम्मेवारी पूर्वक कार्य गरेमा,

(ग) परीक्षा केन्द्रमा सम्वन्धित पदाधिकारीको स्वीकृति वेगर प्रवेश गर्न प्रयत्न गरेमा वा प्रवेश गरेमा वा परीक्षा केन्द्र नियन्त्रणमा लिई आमयर्नदित काम गरेमा,

(घ) परीक्षा फल प्रकाशनमा अनियमितता गरेमा,

(ङ) अरुको तर्फ वाट परीक्षा दिएमा,

(च) परीक्षाको मर्यादा भंग हुने अन्य कुनै कार्य गरेमा,

(छ) विद्यार्थी भर्ना गर्दा दानउपदान वा कुनै रकम लिएमा,

(ज) अनुमति नलिई कुनै शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्ष्मिक परामर्श सेवा, व्रिज कासै, भाषा शिक्षण कक्षा तथा पूर्व तयारी कक्षा संचालन गरेमा,

(झ) कानून विपरीतको अन्य कार्य गरेमा ।

(३) देहायका अवस्थामा नीजि श्रोतका शिक्षक वाहेक अन्य दरवन्दिका शिक्षकलाई पठनपाठनमा बाधा नपर्ने गरी नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको सामान्य निर्देशनमा नगर शिक्षा अधिकारीले नगरपालिकाको क्षेत्र भरि सरुवा गर्न सक्ने छ ।

(क) विद्यार्थीहरुवाट कुनै शिक्षक उपर व्यापक गुणासो आएमा ।

(ख) स्थानीयशिक्षक भएकै कारण कार्य सम्पादनमा कमी कमजोरी भएको ठहर विद्यालय व्यवस्थापन समितिले गरेमा

(ग) शिक्षको बानी, व्यावहार, आचरण तथा नैतिक पतन देखिने क्रियाकलाप सम्वन्धि बिवाद सिर्जना भएमा ।

(घ) शिक्षकले विद्यालय समयमा मद्यपान गरी आएमा वा विद्यालय परिसरमा धुम्रपान गरेमा ।

(४) कुनै शिक्षक विना सुचना विद्यालयमा अनुपस्थित भएमा वा विदा स्वीकृत नगराई विदा वुसेमा उक्त अवधिको तलव कट्टा गरी राजश्व दाखिला गरीनेछ र सो अवधिलाई सेवा अवधिमा गणना गरिने छैन ।

४८. पुरानावेदन : तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेश उपर कानून बमोजिम पुरानावेदन लाग्नेछ ।

४९. नियम बनाउने अधिकार :

(१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

(२) यस ऐनको कार्यान्वयको लागि नगर शिक्षा समितिले आवश्यक निर्देशिका वनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

५०. संक्रमणकालिन व्यवस्था :

(१) यस ऐनले तोकिए बमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमवाली नआउँदा सम्म नगरपालिकाले गर्न सक्नेछ ।

(२) यो ऐन जारी भएपछि विद्यालयमा रिक्त रहेको दरवन्दीमा विज्ञापनको अनुमति नगरपालिकाले दिन सक्नेछ ।

५१. बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा अडुकाउ परेमा नगरपालिकाले त्यस्तो बाधा अड्काउ हटाउन आदेश जारी गर्न सक्नेछ । र त्यस्तो आदेश ऐनमा परे सरह मानिनेछ ।

५२. बचाउ र लागू नहुने :

(१) यो ऐन वा यस ऐन अर्न्तगत वनेका नियममा लेखिए जति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलीत कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले पनि विद्यालयको सम्पती हिनामिना गरेको कसुरमा भ्रष्टचार निवारण ऐन, २०१७ अर्न्तगत कारवाही चलाउन बाधा पर्ने छैन ।

(३) सविधानसँग बाझिएको यस ऐनका दफा तथा उपदफाहरु बाझिएको हदसम्म स्वतः निष्कृय हुनेछ ।

(४) यस अघि कानून बमोजिम नियुक्त शिक्षक/कर्मचारीहरुलाई नेपाल सरकारले दिइदै आएको सुविधामा कुनै किसिमको कटौटी गरिने छैन तर यो व्यवस्थाले कानून बमोजिम दण्ड, सजाय र कारवाही गर्न बाधा पार्ने छैन ।